

LÄTTLÄST

DET ÄR LÄTT
ATT GÖRA
allmansrätt

Din handbok i naturen

NATUR
VÅRDS
VERKET

Innehåll

Om allemansrätten	4	Cykla	13
Tälta	5	Häst och hund	14
Skräp	6	Djur i naturen	15
Toalett	7	Privat väg	16
Privat område	8	Skyltar	17
Hav och sjö	9	Det här ingår inte i allemansrätten	18
Plocka bär, svamp och blommor	10	7 sätt att göra rätt	19
Naturreservat och nationalparker	11	3 tips inför utflykten	20
Elda och grilla	12	Ordlista	22

DET ÄR LÄTT ATT GÖRA allemansrätt

Den här handboken är till för dig. Här kan du läsa vad du får göra i naturen. Du får tips på hur du kan visa respekt mot natur, djur och medbesökare. Ta med handboken ut, var stolt över att vara i naturen och känn att det är lätt att göra rätt!

Ord som är understrukna förklaras i ordlistan på sidan 22.

Frihet att upptäcka naturen

Plocka bär, promenera i skogen och grilla vid en sjö. Allt det och mycket mer kan du göra tack vare allemansrätten.

Allemansrätten är en del av Sveriges grundlag. Den ger oss alla möjligheten att vara i naturen. Den bygger på att

vi tillsammans tar ansvar. Vi gör allemansrätt när vi visar respekt till djur, natur, markägare och andra människor.

Allemansätten gäller nästan överallt. Men det finns några undantag. Läs mer om när allemansrätten inte gäller på sidan 18.

Stanna över natten

Tack vare allemansrätten kan du sova i naturen. Du gör allemansrätt när du sätter upp tältet på tålig mark. Platsen ska inte ligga nära ett hus. De som bor i huset ska inte kunna se dig från sitt fönster. Nationalparker och naturreservat har speciella regler. Kolla upp vad som gäller.

VET DU ATT:

- Du kan tälta på samma plats i en eller två nätter.
- Du får inte köra bil eller parkera bilen i naturen.
- Mjuk mark eller där det växer känsliga växter, som på åkrar eller ängar, är inte en bra plats att tälta på.

Ta med dig skräpet

Lämna inget i naturen.

Du gör allemansrätt när du har med dig en påse som du kan samla skräp och matrester i. Ta med dig påsen hem eller släng den i en papperskorg. Hjälp naturen och plocka upp andras skräp som du ser.

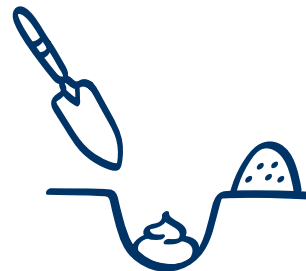
VET DU ATT:

- Plast försvinner aldrig från naturen. Ta med hem och släng.
- Snus och fimpar innehåller plast och ska också ner i skräppåsen.
- Djur kan bli sjuka av matrester. Ta med resterna hem och släng.

Många tycker att det är mer okej att själva lämna skräp på en plats som redan har mycket skräp, varför då?

Toalett i naturen

Du får kissa och bajsas i naturen. Du gör allemansrätt när du kissar och bajsar långt ifrån vatten och där folk går. Gräv ett hål för bajset. Täck över hålet med jord eller en stor sten. Gräv ner toapappret eller släng det hemma eller i en papperskorg.

VET DU ATT:

- Ta med en spade. Det gör det enklare att gräva ett hål.
- Ta med hundbajspåsar. Lägg toapapper i en påse och släng hemma.
- Våtservetter innehåller ofta plast. Lämna inte i naturen.

Håll avstånd till hus

Du får promenera nästan överallt. Du gör allemansrätt när du går förbi ett hus eller någons trädgård på avstånd och visar respekt för de som bor där.

VET DU ATT:

- Området närmast ett hus kallas hemfridszon. Hur platsen ser ut avgör hur stor hemfridszonen är.
- Det kan vara svårt att se var hemfridszonen börjar. Kolla efter gränser som staket, diken, buskar eller skog.
- På landet behöver du hålla längre avstånd till husen. I bostadsområden får du gå förbi närmare.
- Om du vill stanna och fika eller tälta behöver du ha mer avstånd till hus än om du bara går förbi.

Bada och trivs vid vattnet

Njut av att bada vid en strand eller klippa. Paddla ut med en kajak eller lägg till med en båt och gå iland. Du gör allemansrätt när du väljer en plats som ligger långt bort från hus där någon bor.

VET DU ATT:

- Du får använda en brygga ett kort tag om den inte är på någons tomt. Flytta dig om ägaren behöver bryggan.
- Du behöver oftast ett fiskekort om du ska fiska, kolla med Länsstyrelsen.
- På våren och sommaren ligger fåglarna på ägg och får ungar. Stör inte och låt äggen vara.
- I ett fågelskyddsområde ska fåglar få vara i fred. Se sidan 16.

Njut av det naturen ger

När det finns bär i skogen är det ofta jakt. Plocka bär i ett annat område om du ser en skylt om jakt. Se sidan 16.

I naturen finns mycket fint att plocka och gott att äta. Du får plocka vilda blommor, bär och svamp. Men vissa sorter är fridlysta. Det betyder att de är skyddade. Dessa får du inte plocka.

VET DU ATT:

- Vilka växter som är fridlysta

skiljer sig åt i olika delar av landet. Läs mer på länsstyrelsens webbplats.

- Du får ta grenar, kottar och nötter om de ligger på marken.
- Du får inte bryta levande grenar från träd och buskar. Det blir sår som gör att de växer sämre eller dör.

Skyddad natur

Naturreservat och nationalparker är skyddade områden som bevarar djur, växter och natur. Allemansrätten gäller oftast här. Men det kan finnas speciella regler. Du gör allemansrätt när du kollar upp vilka regler som gäller på platsen du vill besöka.

Ibland får du bara grilla, elda eller tälta på bestämda platser.

VET DU ATT:

- De regler som gäller finns ofta på skyltar i området och på länsstyrelsens eller kommunen webbplats.

Den här symbolen betyder att du är i ett skyddat område.

Ring 112 om elden sprider sig.

Elda säkert

Att grilla med vänner och familj är en härlig aktivitet. Du gör allemansrätt när du använder en fast grillplats, eller väljer grus eller sand som underlag.

Håll koll på elden och släck den helt innan du lämnar. Rör i askan för att se att det inte är någon glöd kvar.

VET DU ATT:

- Klippor och stora stenar kan spricka om du eldar direkt på dem, så gör inte det.
- Om det blåser eller är mycket torrt undvik att grilla och elda.
- Vid eldningsförbud får du inte grilla.
- I appen Brandrisk Ute får du information om brandrisk och eldningsförbud.

Cykla på tålig mark

Cykla runt på vackra vägar och stigar. Du gör allemansrätt när du kör på ett sätt som inte skadar marken. Undvik mark som är blöt eller känslig. Sakta in när du möter andra, speciellt när du möter djur så som hästar eller hundar. Cykla inte på en åker eller där någon har planterat något.

VET DU ATT:

- Med känslig mark menas mark där cykeln lämnar spår eller skador efter sig.
- Du får inte cykla el-cykel i naturen utan att fråga den som äger marken.

Upplev natur med djur

Naturen kan upplevas med en hund eller från en häst. Den som har ett djur med sig har ansvar för det. Ett enkelt sätt att göra allemansrätt är att ha hunden i koppel. Då blir andra djur och människor inte störda. Du gör allemansrätt när du rider på tålig mark och undviker åkrar, ängar,

hagar och platser med nyplanterad skog.

VET DU ATT:

- Från den 1 mars till den 20 augusti får hundar inte springa lösa i naturen. Då har de vilda djuren ungar och kan bli störda.

Visa respekt för alla djur

Älgar, fåglar och rådjur är exempel på vilda djur som lever i naturen. Det finns också djur som betar i hagar, som kor och får. Går stigen genom en hage får du oftast gå där. Du gör allemansrätt när du stänger grinden efter dig. I skog och fjäll finns ibland renar. Var lugn och håll alltid avstånd till alla djur.

VET DU ATT:

- Djur som har ungar kan bli skrämda eller stressade om människor stör.
- Visa respekt när djur har små ungar, det är vanligt från mars till augusti.
- Klappa inte djur i hagen utan att fråga den som äger djuren.

Naturen är inte farlig. Björnar, älgar och andra stora djur håller ofta avstånd till människor.

Gå, cykla och rid på privat väg

Genom en privat väg kan du hitta till en sjö, en skog med bär eller en annan fin plats. Vägen ägs av en markägare. På en privat väg får du gå, cykla och rida. Kom ihåg att visa respekt. Håll avstånd till hus och stör inte de som bor där.

VET DU ATT:

- Du får gå på en väg som går genom en gård och fortsätter på andra sidan.
- Du får oftast gå förbi hus som är nära vägen.

Kolla upp skyltarna

ELDNINGSFÖRBUD

När det är eldningsförbud får du inte elda och grilla i naturen.

JAKT PÅGÅR

Under jakt kan du höra skott. Jägarens hund springer ofta lös utan koppel. Välj ett annat område.

FÅGELSKYDD SOMRÅDE

Under den tid som det står på skylten får du inte vara i området.

Du kan hitta många olika skyltar i naturen. Läs på skylten och prata med någon om du inte förstår.

Det här ingår inte i allemansrätten

- Du får inte köra eller parkera motorfordon så som bil eller moped i skogen, hagen eller på stranden.
- Jakt och fiske ingår inte heller i allemansrätten.
- Du får inte gå in i privata trädgårdar, på tomter eller över åkrar där någon odlar mat.

Kommunen kan bestämma att ingen får tälta eller grilla i ett område, till exempel i en park.

7 sätt att göra rätt

1. **Packa en påse.** Samla skräp från lunchen och ta med hem.
2. **Packa en liten spade.** Då är det enklare att gräva en grop för bajset om du behöver gå på toaletten i naturen.
3. **Vill du se djur som lever i naturen?** Ta med en kikare och titta på avstånd.
4. **Lyssna på musik utan att störa.** Ha låg volym på högtalaren när du är i naturen.
5. **Vill du grilla eller elda?** Kolla om det finns en fast grillplats.
6. **Torrt i marken?** Ta med mat som inte kräver eld.
7. **Ska du besöka nationalpark eller naturreservat?** Kolla upp innan vad som gäller.

Det är lätt att göra allemansrätt! Läs mer på allemansratten.se om du vill veta mer.

3 tips inför utflykten

Innan du packar din väska är det bra att fundera på vart du ska och vad du ska göra där. Anpassa din packing efter väder och aktivitet.

1.

Kläder efter väder

Kolla vädret innan du går ut. Packa en varm tröja och regnjacka om vädret ändras snabbt. Ta på dig kläder som har starka färger. Då är det lättare att hitta dig om du skulle gå vilse. En visselpipa kan också vara bra.

2.

Ladda telefonen

En mobil kan fungera som karta och telefon om du behöver ringa efter hjälp. Ta med powerbank om batteriet skulle ladda ur. Tänk på att täckningen plötsligt kan bli dålig. Lita inte helt på telefonen. Ta med en karta och kompass för längre turer. Berätta för någon vart du ska och när du ska vara tillbaka.

3.

Mat, vatten och plåster

Det är alltid bra att ta med extra mat och vatten om utflykten skulle ta längre tid än planerat. Ta med plåster och bandage om någon skulle skada sig.

Vad betyder orden?

Beta

När djur äter gräs och växter som växer på marken.

Brygga

En bro vid vattnet. Man kan bada, fiska eller lägga till en båt där.

Dike

Ett långt håll i marken, ofta vid sidan av en väg.

Fiskekort

Tillstånd som visar att du får fiska på en plats.

Fridlyst

Växter som inte får plockas eller skadas.

Fågelskyddsområde

Ett område där fåglar får vara ifred. Ibland får man inte gå dit under vissa tider på året.

Hage

En plats med staket runt, där djur som kor och får, kan gå fritt.

Hemfridszon

Området närmast ett hus. Här får du vara om markägaren säger att det är okej.

Jakt

Döda vilda djur. Tillstånd behövs för att jaga.

Jägare

En person som jagar vilda djur.

Kikare

Ett verktyg för att se saker långt bort.

Klippa

En del av ett berg.

Kompass

Ett verktyg som visar norr, söder, öster och väster så att du hittar vägen.

Markägare

En person som äger skog eller mark.

Nationalparker och naturreservat

Område med viktig natur och där speciella regler gäller.

Stig

En smal väg i naturen där människor och djur brukar gå.

Tomt

Marken runt ett hus.

Tålig mark

Torr och hård mark.

Ungar

Barn till djur.

Åker

Mark där mat och växter odlas.

Äng

Mark där gräs och blommor får växa.

Allemansrätten är till för oss alla. Den välkomnar dig ut!
Den finns för dig som vill grilla och skratta med vänner.
Men också för dig som bara behöver vara själv och andas
en stund. Oavsett din aktivitet så gör naturen gott.

Allemansrätten
på svenska

Allemansrätten
på många språk